

Raad voor de
rechtspraak

De minister van Volkshuisvesting en
Ruimtelijke Ordening
Mr. Drs M.C.G. Keijzer
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

bezoekadres
Kneuterdijk 1
2514 EM Den Haag

correspondentieadres
Postbus 90613
2509 LP Den Haag

t (088) 361 00 00
f (088) 361 0022
www.rechtspraak.nl

datum 23 juni 2025
doorkiesnummer 088 361 33 17
e-mail
ons kenmerk UIT 653 STRA/RMD
cc De staatssecretaris Rechtsbescherming
onderwerp Reactie Raad voor de rechtspraak op amendementen 24, 25 en 26
bij het wetvoorstel Versterking regie Volkshuisvesting

Geachte mevrouw Keijzer,

Op 18 juni jl bereikte de Raad voor de rechtspraak (hierna: de ‘Raad’) via uw ambtenaren het verzoek om uiterlijk vandaag 23 juni, een reactie te geven op drie amendementen (nummers 24, 25 en 26) die zijn ingediend bij het wetsvoorstel Versterking regie volkshuisvesting (nr. 36 512). Onderstaand treft u deze reactie aan.

I Algemeen

Toetsingskader rechtsbescherming

De Raad onderkent de noodzaak en urgentie van de bouw van extra woningen in Nederland en de behoefte aan snelle duidelijke uitspraken op beroepen tegen omgevingsvergunningen voor woningbouw. Echter, de Raad constateert ook dat versnelling in de uitvoering van maatschappelijk zwaarwegende projecten steeds vaker wordt gezocht in versobering van de bestuursrechtspraak. Er wordt gekozen voor het laten vervallen van een rechterlijke instantie hetgeen in het bestuursrecht betekent dat nog maar één rechterlijke instantie resteert. Dit leidt uiteindelijk tot uitholling van de rechtspraak.

Rechtspraak in twee feitelijke instanties is een belangrijk onderdeel van ‘the rule of law’ en vloeit in bepaalde categorieën zaken voort uit verdragsrechtelijke verplichtingen. De afweging tussen de grote maatschappelijke behoefte om op korte termijn rechtszekerheid te hebben over (bepaalde) besluiten van bestuursorganen en versobering van de rechtsbescherming dient zorgvuldig gemaakt te worden. Dit is voor onze rechtsstaat van essentieel belang. De Raad roept de regering met klem op om op korte termijn een toetsingskader rechtsbescherming tot stand te brengen, waarin heldere kaders worden opgenomen wanneer een (tijdelijke) versobering van de rechtspraak gerechtvaardigd is. Het is zoeken naar een balans tussen versnelling van de procedures en effectieve rechtsbescherming, waarbij de balans volgens de Raad niet onevenredig mag doorschieten naar verlies van rechtsbescherming. De Raad wil graag actief betrokken worden bij de totstandkoming van een dergelijk afwegingskader.

datum 23 juni 2025
kenmerk UIT 653 STRA/RMD
pagina 2 van 4

Wetsvoorstel en amendementen

Veel rechtbanken behandelen zaken over omgevingsvergunningen voor het (ver)bouwen van woningen met voorrang, deels omdat het spoedprocedures zijn en deels omdat wordt gestreefd naar een snelle uitspraak met finale geschilbeslechting met in achtneming van de kwaliteitseisen die rechters met elkaar hebben afgesproken (de professionele standaarden bestuursrecht). De Raad is er niet van overtuigd dat het wetsvoorstel, zeker na de voorgestelde wijzigingen, uitvoerbaar is en heeft zoals hiervoor al opgemerkt zorgen dat de rechtsbescherming door het gewijzigde wetsvoorstel teveel afneemt. In zijn advies op het oorspronkelijke concept wetsvoorstel¹ heeft de Raad hier zijn twijfels al over naar voren gebracht.

II Amendementen

Amendement nr. 24 voorziet in een verplichte aanwijzing van *ieder* woningbouwproject in het besluit Versterking regie volkshuisvesting, terwijl dit oorspronkelijk woningbouwprojecten van 12 woningen of meer betrof. Dit heeft tot gevolg dat beroepen tegen alle omgevingsvergunningen voor woningbouwprojecten bestaande uit één woning (of meer woningen) in eerste en enige aanleg door de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: de ‘Afdeling’) moeten worden afgedaan (binnen zes maanden). Dit is een ingrijpende wijziging op het ingediende wetsvoorstel mede omdat het voorziet in een verplichting (en geen bevoegdheid) om projecten aan te wijzen.

Het begrip ‘woningbouwproject’ is niet gedefinieerd. De Raad gaat ervan uit dat de opstellers van het amendement doelen op nieuwbouw van woningen. Echter, met de huidige formulering van het amendement is een ruimere uitleg ook mogelijk. Dit impliceert dat tegen iedere zaak over een (nieuwbouw)woning, dus ook over de verbouwing van een bestaande woning, beroep in één instantie (bij de Afdeling) openstaat. Een ruime uitleg betekent vanzelfsprekend dat het om veel meer zaken gaat dan in de beperkte definitie.

De Raad verwacht met een beperkte uitleg van het begrip ‘woningbouwproject’ een substantiële daling van het aantal zaken voor de rechtbanken door het amendement. Ingeval de ruime definitie van het begrip wordt beoogd zal die daling van zaken zeer substantieel zijn; ter illustratie, van januari 2024 tot juni 2025 ruim 1076 zaken over een (al dan niet geweigerde) omgevingsvergunning voor bouwen² landelijk ingestroomd bij de rechtbanken. Voor alle duidelijkheid, dit zijn zaken over een omgevingsvergunning voor een omgevingsplan activiteit verleend onder het regime van de nieuwe Omgevingswet. Daarnaast is een aanzienlijk aantal zaken ingestroomd over omgevingsvergunningen op grond van het oude recht (Wabo). De Raad merkt op dat, ongeacht de definitie die wordt gekozen, uitspraken betrekking kunnen hebben op meerdere beroepen zodat een schatting van het aantal betreffende zaken enkel op basis van het uitspraakregister geen volledig beeld geeft.

¹ <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/2023-16-advies-wetsvoorstel-regie-volkshuisvesting.pdf>

² Niet alle omgevingsvergunningen voor bouwen hebben betrekking op woningen, echter wel een groot deel.

Raad voor de
rechtspraak

datum 23 juni 2025
kenmerk UIT 653 STRA/RMD
pagina 3 van 4

De Raad adviseert allereerst goed in kaart te brengen hoeveel extra zaken als gevolg van het amendement in eerste en enige aanleg door de Afdeling moeten worden afgedaan. Vervolgens dient de vraag gesteld te worden of de Afdeling voldoende capaciteit heeft om dat mogelijk zeer grote aantal extra zaken te kunnen behandelen en of dit ook binnen de versnelde termijn af kan worden gedaan.³

Verder verwacht de Raad dat bij gebrek aan een toereikende definitie veel geschillen de eerste tijd na invoering zullen gaan over de afbakening van de bevoegdheid tussen de rechtbanken en de Afdeling. Dat kan tot veel onduidelijkheid leiden bij partijen die bij de woningbouw zijn betrokken, zonder dat aan de inhoud van de zaak wordt toegekomen. Pas na een uitspraak van de Afdeling zal duidelijk worden wat onder het begrip ‘woningbouwproject’ moet worden verstaan.

De Raad benadrukt dat rechtbanken deze zaken afdoen met inachtneming van de kwaliteitseisen en met zittingen in het gebied waar partijen (omwonenden en vergunninghouders) wonen. Partijen kunnen eenvoudig naar een rechtbank in de buurt en worden daar gehoord. Dat wordt gewaardeerd, ook als een partij geen gelijk krijgt. Dit geeft, naast praktisch gemak voor de inwoner, ook een verklaring voor het beperkte aantal ingestelde hoger beroepen (gemiddeld 30%, met betrekking tot kleinere woningbouwprojecten tot 39 woningen zelfs maar 20%). Een brede uitleg van het begrip ‘woningbouwproject’ heeft bijvoorbeeld tot gevolg dat een zaak over een verbouwing van een bestaande woning in Maastricht of Groningen in Den Haag moeten worden behandeld. Tot slot wijst de Raad er op dat de rechter in eerste aanleg in een spoedgeding hangende een bodemprocedure zonder toestemming van partijen ook uitspraak kan doen in de bodemzaak met artikel 8:86 Awb (en dat in zeer veel gevallen ook doet) en dat de Afdeling dit slechts kan doen met toestemming van partijen ingevolge artikel 8:86 lid 2 Awb.

Amendement nr. 25 voorziet in een verruiming van de prorogatieregeling in artikel 7:1a van de Awb. De Raad heeft hierover geen opmerkingen of bezwaren, behalve dat de verruiming ook dienstig kan zijn voor andere gebieden in het bestuursrecht en dat een verruiming van de prorogatieregeling beter kan worden opgenomen in de Awb dan in de Omgevingswet. Verder wordt in overweging gegeven om te verkennen of het zinvol is om de mogelijkheid te bieden aan het bestuursorgaan om te verzoeken om prorogatie (als het bestuursorgaan heeft gekozen voor de reguliere procedure).

Amendement nr. 26 biedt de mogelijkheid voor de Afdeling om een verkorte uitspraak te doen op een beroep analoog aan artikel 91, tweede lid, van de Vreemdelingenwet 2000. De Raad merkt op dat de tekst van artikel 16.87b Ow in het amendement het ook toelaat om een verkorte uitspraak in eerste en enige aanleg te doen. Dit is in strijd met artikel 6 van het EVRM op grond waarvan een rechtszoekende recht heeft op een gemotiveerd rechterlijk oordeel over zijn zaak.

³ Ter info: bij de rechtbanken zijn ongeveer 250 rechters en juristen belast met de afdoening van omgevingszaken.

datum 23 juni 2025
kenmerk UIT 653 STRA/RMD
pagina 4 van 4

Als het amendement, gezien de toelichting daarop, zo moet worden begrepen dat het zich beperkt tot hoger beroepszaken, ondersteunt de Raad het bieden van een mogelijkheid voor een verkorte uitspraak in die zaken. In dat geval is al in eerste aanleg van de rechtbank een gemotiveerd rechterlijk oordeel verkregen. Wel merkt de Raad op dat de Afdeling op dit moment al in diverse uitspraken in hoger beroep, beroepsgronden afdoet met een zeer verkorte motivering (door het oordeel van de rechter in eerste aanleg over de desbetreffende beroepsgrond te omarmen).

Hoogachtend,

Henk Naves
Voorzitter Raad voor de rechtspraak